

Citation:

Szeptyński, A. (2019). Słowiński comparativus jako paralela dla rekonstruowanych zjawisk przedhistorycznych. *Studia z Filologii Polskiej i Słowiańskiej*, 54. <https://doi.org/10.11649/sfps.1736>

Rafał Szeptyński

(Instytut Języka Polskiego Polskiej Akademii Nauk, Kraków)

Słowiński comparativus jako paralela dla rekonstruowanych zjawisk przedhistorycznych

1. Uwagi wstępne¹

W *Gramatyce pomorskiej* F. Lorentza obok wariantów sufiksu comparatiwu *-ši* oraz *-ejši* (por. pol. *-sz-y* : *-ejsz-y*) wymieniono także trzecią postać, dla której brak odpowiednika w polskim języku literackim: „Wszędzie tam, gdzie dopuszcza się sufiks *-ši*, można też posłużyć się sufiksem *-nejši*” (GP, 1927–1937, s. 774; por. także s. 864). Por. np. *gąstši* ~ *gąstnejši* ‘gęstszy’. W ostatnim czasie owej kaszubskiej innowacji przypisano pewne znaczenie jako możliwej paraleli dla zjawisk dotyczących prehistorii słowiańskiego comparatiwu (por. Szeptyński, 2017, ss. 199–200); odnośne zjawiska miałyby polegać na rozszerzaniu struk-

¹ Niniejszym składam podziękowania p. Krzysztofowi Opalińskiemu (IBL PAN) za pomoc merytoryczną i techniczną w wykorzystaniu materiału kartoteki SPXVI (cytowane jako: Kart. SPXVI, n.d.). Artykuł nie w pełni odzwierciedla skalę owej pomocy ze względu na konieczność znacznego ograniczenia objętości tekstu (por. przyp. 9).

tury wykładników stopnia wyższego o segmenty wywodzące się z formantów nieprzechodnych czasowników zmiany stanu (np. *-ń-* z kaszubskiego *gąstńec* ‘stawać się gęst(szym)’, GP, 1927–1937, ss. 843, 849). Według tej interpretacji rozszerzenie sufiksu *-ejši* o segment *ń* odbyło się w sposób całkiem analogiczny do, po pierwsze, rozszerzenia prasłowiańskiego sufiksu **-jbš-* o segment *ě*², a po drugie – samej genezy praindoeuropejskiego sufiksu **-ios-*³, powstałego zapewne z przekształcenia morfemu **(o)s-* (Szeptyński, 2017, ss. 197–200).

Historia dyskusji na temat pochodzenia segmentu *-ń-* w kaszubskim nie jest bogata. Bodaj jedyna zaproponowana wcześniej interpretacja, przynależna samemu Lorentzowi (Lorentz, 1925, s. 133; GP, 1927–1937, s. 774), odwoływała się do dubletów positiwu: bez sufiksu oraz z sufiksem *-n-* (GP, 1927–1937, s. 774), np. *bladi* ~ *bladni* ‘blady’ (GP, 1927–1937, s. 751)⁴. Uderza jednak następująca uwaga odnosząca się do wariantów sufiksalnych: „Szczególnie często pojawiają się te adjektywa w tworach komparatywnych” (GP, 1927–1937, s. 751). Jakkolwiek trudno negować udział sufiksu przymiotnikowego *-n-* w całym procesie, wydaje się, że o przewadze comparatiwów nad positiwami pod względem wykorzystania segmentu *-n-/-ń-* decydować musiał jeszcze jakiś dodatkowy czynnik.⁵ Wspomniana już nowsza interpretacja zakłada wpływ innowacyjnego polsko-pomorskiego typu werbalnego *gęstnieć* (kasz. *gąstńec*, sli. *gąstńać*⁶), derywowanego od bezsufiksalnych przymiotników (*gęsty*, kasz./sli. *gąstī*). Geneza owych czasowników nie polegała zapewne na zwykłej kontaminacji odziedziczonych typów *gęstnąć* oraz daw. *gęścieć* – chodzi tu raczej o rozszerzenie podstaw derywacji dla struktur typu *chłodnieć*. Obok relacji *chłodny* → *chłodnieć* (obie formacje z sufiksem imiennym) zachodziła dawniej również relacja *chłód* → *chłodnąć* (bez sufiksu imiennego). Wskutek reinterpretacji czasownika *chłodnąć* jako pochodnego od przymiotnika *chłodny* prawdopodobnie zapanowała

² Skąd i odziedziczona wariantowość kasz. *-ši* : *-ejši*.

³ Psł. **-jbš-*, kasz. *-ši*.

⁴ O podobnych dubletach w polskich gwarach najobszerniej pisał Mieczysław Karaś (Karaś, 1959).

⁵ W artykule w zasadzie pomijam rolę formantu *-n-* w adaptacji zapożyczeń przymiotnikowych oraz w tworzeniu form pochodnych od wyrazów nieodmiennych (por. jednak 3.1, s.v. *přozzā*). Choć zjawisko to dotyczy również omawianego tu działu gramatyki kaszubskiej i słowińskiej, sam nie znajduję kryteriów, które pozwoliłyby na ocenę jego znaczenia dla problemu poruszonego w niniejszym artykule. Wspominam o tym, by zachęcić Czytelników do dyskusji.

⁶ Z wtórnym *-ǎu-* (zob. GP, 1927–1937, s. 843).

niejaka swoboda w derywacji nieprzechodnych czasowników zmiany stanu: jeżeli teraz obok *chłodnieć* istniało izofunkcyjne *chłodnąć* (*chłodnąć* ~ *chłodnieć* ← *chłodny*), to dzięki wspólnemu ogniwiu w postaci czasowników na *-nąć* stosunek ten mógł być naśladowany w derywacji od przymiotnika pozbawionego sufiksu *-n-* (*gęsty* → *gęstnąć* ~ *gęstnieć*)⁷. Na dalszym etapie innowacyjny, choć niezbyt częsty typ na *-nieć* (z *ń* należącym do formantu: *gęstnieć* ← *gęsty*), jako konkurencja dla powszechniejszego typu na *-eć* (np. *mądrzeć* ← *mądry*), mógł posłużyć do odnowienia formantu comparatiwów: relacja między oboma typami werbalnymi (*-ń-* : *-ø-*) mogła zostać powielona w comparatiwach, por. słowińskie formy *gąstnięši* : *mouđrięši* (Szeptyński, 2017, s. 199).

Celem niniejszego artykułu jest udzielenie odpowiedzi na pytanie, czy materiał rzeczywiście pozwala wnioskować o wpływie typu czasownikowego *gęstnieć* na upowszechnienie segmentu *-ń-* w kaszubskich, a zwłaszcza słowińskich comparatiwach. O ile wzmiankowane procesy prajęzykowe (praindoeuropejski i prasłowiański) stanowią zaledwie przedmiot zaawansowanej rekonstrukcji, o tyle fakty kaszubskie, jako obserwowane synchronicznie w XX w., niewątpliwie wymagają gruntownego opracowania materiałowego.

O kryteriach doboru materiału zob. punkt 2. W punkcie 3.1 referuję przykłady potencjalnie przemawiające za hipotezą Lorentza, bazującą wyłącznie na obocznych strukturach positiwu (*-ø-* ~ *-n-*). W punkcie 3.2 skupiam się na hipotezie czasownikowej. Za główne kryterium oceny przyjmuję możliwość odziedziczenia wyrazów (przymiotników i przysłówków lub czasowników na *-n-*, wzgl. *-ń-*) z dawnych epok; jako świadectwo służą tu zapisy historyczne dla polszczyzny literackiej oraz zasięgi występowania w gwarach, zwłaszcza kaszubskich⁸. Pozytywna weryfikacja pozwala na wniosek, że dany wyraz mógł stanowić podstawę innowacji; w przeciwnym wypadku nie sposób orzekać o kierunku oddziaływań między kategoriami. Z uwagi na konieczność ograniczenia objętości tekstu referuję wyłącznie jednostki, które uznałem za istotne dla dyskusji⁹.

⁷ Niewykluczone, że pewną rolę odegrały tu również potencjalne kontrakcje w praesens typu 3sg. *chłodnieje* (: *chłodnieć*) obok *chłodnie* (: *chłodnąć*) oraz konwergencja gerundiów obu typów (**χold-ɸn-ě-n-ɸj-e* > *chłodnienie* < **χold-ne-n-ɸj-e*).

⁸ W obu punktach przytoczyć wypadło również po jednym przymiotniku z dającym się wydzielić na poziomie synchronicznym sufiksem *-k-*. Ze względu na niewątpliwą wtórność oraz niewielką liczbę przykładów traktuję to zagadnienie jako drugorzędne.

⁹ Okoliczność ta zmusza mnie do usunięcia pewnej liczby przykładów, które, potencjalnie wspierając hipotezę Lorentza, nie spełniają jednak przyjętych przeze mnie kryteriów chronologicznych i arealnych (z drugiej strony pomijam także kilka – choć mniej – przykładów, które

2. Dobór i układ materiału

Przeprowadzona przeze mnie kwerenda wskazuje, że zlokalizowane geograficznie formy na *-ńejš-* (uogólniona postać kaszubska) w najszerszym zakresie poświadczane zostały w materiałach słowińskich F. Lorentza. Z tego względu dokonałem ekscerpacji tekstów słowińskich wydanych przez A. F. Hilferdinga (Gil'ferding, 1862, ss. 90–112), F. Lorentza (Lorentz, 1905) oraz M. Rudnickiego (Rudnicki, 1913, ss. 132–191). Dodatkowo ekscerpowałem pozostałe teksty u Hilferdinga, resztę tekstów północnokaszubskich Lorentza (Lorentz, 1913) oraz teksty byłackie w zapisach G. Bronischa (Bronisch, 1898). Efekt był jednak nieco zaskakujący – w opublikowanych tekstach takie formy właściwie się nie pojawiają. Co więcej, nawet *Slovinzische Grammatik* Lorentza z 1903 r. nie zawiera jeszcze precyzyjnej informacji o interesującym nas typie, zanotowano tam bowiem – bez komentarza – jedynie postaci comp. adi. *mjažńieši*, adv. *mjažńě* do *mjōušši* ‘gruby’ (Lorentz, 1903, ss. 288–289).

W tej sytuacji głównym źródłem zlokalizowanych zapisów okazuje się *Slovinzisches Wörterbuch* Lorentza z lat 1908–1912 (SW, 1908–1912). Nie można tu pominąć faktu, że dzieło to podlegało w swoim czasie ostrej krytyce. Przytoczyć tu warto zwłaszcza uwagi K. Nitscha, który raczej niebezzasadnie podejrzewał, że „autor bardzo znacznej ilości przytoczonych słów nie posłyszał przypadkiem, lecz że użycie ich wywołał” (Nitsch, 1909, s. 51), ponadto „bodaj czy niektóre z nich nie są raczej próbami twórczości językowej, podobnej do pracy tłumaczącego książkę fachową, gdzie co chwila spotyka się z pojęciami, nie przekraczającymi wprawdzie jego zakresu, ale nigdy dotąd nie nazwanymi” (Nitsch, 1909, s. 53). Por. także uwagi Rudnickiego na temat sposobu zbierania materiału przez Lorentza (Rudnicki, 1913, s. 5, przyp.). Co do comparatiwów, Nitsch krytykował nie tylko samą ich lemmatyzację (bez stosownych odsyłaczy przy positiwach), lecz także

mogłyby na podobnej zasadzie wspierać hipotezę czasownikową). Część positiwów na *-n-* da się objaśnić jako formacje dotworzone (niekiedy może nawet sztucznie, przez autorów opracowań) do czasownika lub wręcz do nowego comparatiwu. Specyficzne stosunki panują w gnieździe przymiotnika *snāuži* ‘hübsch, schön, ładny, piękny’, gdzie zapewne postać bezsufiksalna została wtórnie dotworzona do pierwotnych formacji sufiksalnych positiwu na *-n-* i comparatiwu na *-ń-* (inaczej SEK, 1994–2010, t. 4, s. 338). W niektórych przypadkach positiwy na *-n-* różnią się pod względem znaczenia od odpowiedników bezsufiksalnych i nie mogą być traktowane jako warianty. Inne przykłady należy znowu odrzucić z uwagi na skąpe i niepewne poświadczenia, oddalenie geograficzne od Kaszubszczyzny lub wydatne różnice chronologiczne. Pierwotna wersja artykułu uwzględniała i szczegółowo referowała wszystkie te przykłady; jest ona dostępna u autora.

wyodrębnienie wszystkich wariantów morfologicznych oraz fonetycznych (Nitsch, 1909, ss. 47–48). W istocie wiele form comparatiwu w SW sprawia wrażenie wręcz sztucznie dopisanych na podstawie znajomości różnic fonetycznych między gwarami poszczególnych wsi. Tak na przykład dla wyrazów *zeliŋni* ‘zielony’, *zeliŋo* ‘zielono’, wyrażających przeciwieństwo pojęcie nieczęsto podlegające stopniowaniu, odnotowano w sumie aż sześć form stopnia wyższego s.v.: *zeliŋnši* (Kl. H. Vi. Wslz.)¹⁰, *zeliŋnši* (St.), *zeliŋnši* (Oslz.), *zeliŋnši* (Wslz.), *zeliŋnši* (Oslz.), *zeliŋnši* (Wslz.) (SW, 1908–1912, s. 1412), które „szczęśliwym trafem” wypełniają całą matrycę możliwych do przewidzenia wariantów, przy uwzględnieniu – widocznie powszechnej wówczas na tym terenie – oboczności morfologicznej form przymiotnikowych oraz specyfiki fonetycznej konkretnych lokalizacji.

Tym niemniej dla wiarygodności przekazów Lorentza posiadają znaczenie jeszcze następujące przesłanki. Warto zwrócić uwagę, że Rudnicki, który znał dobrze omówienie Nitscha, w swoich przyczynkach (Rudnicki, 1913) odnotowywał głównie to, co w świetle jego własnych badań nie zgadzało się z opracowaniami Lorentza. Otóż żadnych uwag krytycznych w odniesieniu do comparatiwów, także tych na *-ni-*, u Rudnickiego nie znajdujemy. Po drugie, materiał ten z całą pewnością nie służył jakiejś „programowej” ilustracji zasad gramatycznych wyłożonych wcześniej przez Lorentza w *Slovinzische Grammatik* – najwyraźniej odzwierciedlał on bowiem tendencję, na którą uczony zwrócił uwagę dopiero później, po dłuższym obcowaniu z dialektem, a może przejawiającą się wyraźniej w pewnych tylko sytuacjach komunikacyjnych, wymagających bliższego kontaktu eksploratora z użytkownikami wymierającego narzecza o bardzo niskim prestiżu. Faktu tego nie odnotował także w *Kaschubische Grammatik* (Lorentz, 1919, ss. 23–24), choć ostatecznie omawianą tendencję zidentyfikował na szerszym obszarze kaszubskim: „Sufiks ten występuje we wszystkich gwarach [kaszubskich – autor] dość często” (GP, 1927–1937, s. 774)¹¹; niestety, w późniejszych dziełach (GP, 1927–1937; PW, 1958–1983) odnośne formy zazwyczaj nie są opatrzone informacją o lokalizacji. Zapisy w *Atlasie językowym kaszubszczyzny...* (nieobejmującym przeciwieństwa słowińskiego) są już dość nieliczne (AJK, 1964–1978, t. 9, ss. 130, 134, 138–139).

¹⁰ Skróty służące lokalizacji form objaśnione są w SW, zob. SW, 1908–1912, s. II.

¹¹ Por. też: 1. „Sehr beliebt ist das von den Adjektiven auf *-ni* abstrahierte Suffix *-niŋši* [...]”, 2. “[...] und die Bildung von einem durch *-n-* erweiterten Stamme ist sehr beliebt [...]” (1. „Bardzo popularny jest sufiks *-niŋši*, wyabstrahowany z przymiotników na *-ni* [...]”, 2. „[...] i bardzo popularna jest formacja od tematów rozszerzonych za pomocą *-n-* [...]”) (Lorentz, 1925, ss. 133, 145).

Kontrola materiału słowińskiego nie jest już, rzecz jasna, możliwa. Przyjmując za podstawę zapisy z SW (SW, 1908–1912), zakładam (!) ich wiarygodność pod względem odzwierciedlenia form stopnia wyższego na *-ń-* w danym gnieździe wyrazowym; z mniejszą pewnością skłonny jestem za to podchodzić do dokumentacji poszczególnych wariantów fonetycznych wraz z lokalizacjami. Każdą formę odnotowaną w SW (SW, 1908–1912) skontrolowałem w *Pomoransches Wörterbuch* (PW, 1958–1983) oraz w słowniku B. Sychty (S, 1967–1976); pełną ekscerpcję tych (i innych, zwłaszcza środkowo- i południowokaszubskich) źródeł pozostawiam do wykonania w ramach przyszłych badań¹². Pomijam odniesienia do opracowania leksyki słowińskiej pod redakcją Z. Sobierajskiego (Sobierajski, 1997), jako niezawierającego dodatkowego materiału.

Odnotowane jednostki prezentuję w układzie hasłowym.

- Nagłówek hasła obejmuje kolejno:
 - a) wytłuszczone, oddzielone ukośnikiem zapisy podstawowych form positiwu przymiotnika i przysłówka bez sufiksu *-n-/-ń-* (ewentualnie z sufiksem *-k-*), z pominięciem wariantów fonetycznych; liczba po formie wskazuje strony, na których wystąpiła ona – już wraz z wariantami – w SW;
 - b) znaczenie przepisane z SW wraz z polską glosą;
 - c) odesłanie w nawiasie do odpowiedniego miejsca w PW.
- Od nowego wiersza następują formy comparatiwu. Z początku wymienione są zapisy form na *-ń-* z SW wraz z ewentualną lokalizacją (por. skróty w SW, 1908–1912, s. II) oraz numerem strony. Po znaku || umieszczono pozostałe formy comparatiwu odnotowane w SW. Po kropce znajdują się komentarze nt. zasięgu form comp. na *-ń-* w kaszubszczyźnie lub inne zapisy form comparatiwu z materiałów słowińskich.
- Kolejny ustęp otwierają zapisy nieprzechodnich czasowników zmiany stanu na *-n-* i/lub *-ń-* z SW wraz z numerami stron; w nawiasie wskazano odpowiednie miejsce w PW. Brak zapisu w SW oznaczony jest symbolem „ø”. Po kropce następują komentarze dotyczące historii oraz występowania czasownika w areale polsko-pomorskim – zwłaszcza na Kaszubach¹³.

¹² Np. w zarysach gramatycznych Ceynowy brak wzmianek o comparatiwach na *-ń-*.

¹³ Z zapisów historycznych pominąłem z Kart. SPXVI, b.d., particippia i derywaty nominalne. Uzupełnienie tych informacji mogłoby jedynie wzmocnić argumentację budowaną

- W następnym dziale wymienione są przymiotniki i przysłówki w positiwie na *-n-* (*-ń-*) z SW wraz z numerami stron; w nawiasie wskazano odpowiednie miejsce w PW. Brak zapisu w SW oznaczony jest symbolem „ø”. Po kropce następują komentarze dotyczące historii oraz występowania przymiotnika lub przysłówka w areale polsko-pomorskim – zwłaszcza na Kaszubach.
- Hasło kończy się ogólną konkluzją dotyczącą wymowy materiału oraz, ewentualnie, innymi komentarzami.

3.1. Przymiotniki i przysłówki (*-ø/-k-* ~ *-n-*)¹⁴

χũthĩ 366–367 / *χũtko* 366–367 ‘hurtig, schnell, żwawy, szybki’ (PW, 1958–1983, t. 1, s. 291).

Comp.: ø. Formę *x^uutněšĩ* ze słowińskiego odnotowano s.v. *x^uutni* w PW (PW, 1958–1983, t. 1, s. 291); lokalizacja comp. adv. *x^uutně* nie została doprecyzowana (por. niżej uwagi o positiwie na *-n-*). Sychta postać *χutně* (jako

w ramach niniejszego artykułu, dzięki ewentualnemu przesunięciu wstecz datacji derywatów wybranych czasowników.

¹⁴ Spoza słowińskiego należy tu wymienić poniższy przykład (odstępując od przyjętego układu hasła właśnie ze względu na brak materiału słowińskiego): *xądoǵĩ* / *xądoguo* ‘sauber, czysty’ (PW, 1958–1983, t. 1, s. 271) : *xądożni* / *xądożno* ‘proper, sauber, ordentlich, schludny, czysty, porządny’ (PW, 1958–1983, t. 4, s. 1369). W PW początkowo zanotowano wyłącznie comp. na *-ń-* do bezsufiksального positiwu (PW, 1958–1983, t. 1, s. 271), podczas gdy positivus na *-n-* podano dopiero później za Sychtą (S, 1967–1976, t. 2, s. 24) oraz AJK (AJK, 1964–1978, t. 1, s. 125) (PW, 1958–1983, t. 4, s. 1369). Nie jest jasne, czy lokalizacja w PW s.vv. *xądoǵĩ*, *xądoguo* dotyczy również comp. na *-ń-* (adi.: Jastarnia pow. pucki, Goręczyno pow. kartuski; adv.: Jastarnia, Goręczyno, twórczość Ceynowy). U Sychty hasła na *-n-* zaopatrzone są w cytaty z positiwami, por. także rzeczownik *chędożnosc* (S, 1967–1976, t. 2, s. 24); o ile przy bezsufiksальnym adi. podano wariant comp. z i bez *-ń-*, o tyle dla adv. – wyłącznie z *-ń-*. Według AJK wyraz nieznan na północy Kaszubszczyzny (również w słowińskim) poza Jastarnią oraz Nadolem (pow. wejherowski); w drugim z punktów odnotowano postać *xądożni* (AJK, 1964–1978, t. 1, s. 125) – poza tym zapisem form na *-n-* w AJK nie ujawniono. Co ciekawe, adi. na *-n-* w dawnej polszczyźnie odnotowano początkowo w formie gradacyjnej, por. dwa zapisy superlatiwu w kazaniach Jana z Szamotuł (†1519), wydrukowanych w 1525 r. (SPXVI, 1956–2018, t. 3, s. 218). Por. dopiero w 1568 r. u M. Reja adv. *chędożnie* oraz w 1588 r. u A. Gostomskiego *chędożniuchno*. W XVI w. znacznie częściej: *ochędożny*, *ochędożnie* etc. (SPXVI, 1956–2018, t. 19, ss. 539–542). W gwarach, poza Kaszubami, wariant na *-n-* notuje się tylko wyjątkowo (SGP, 1979–2018, t. 3, s. 494). Przykład wymaga dokładniejszego zbadania w źródłach z pozostałych terytoriów kaszubskich.

comp. do *χutko*) określa jako południową (S, 1967–1976, t. 2, s. 59). W AJK (AJK, 1964–1978, t. 9, s. 138) comp. adv. na *-ń-* notowany był wyłącznie na południu Kaszubszczyzny oraz – sporadycznie – poza jej granicami. Por. jeszcze uwagi H. Popowskiej-Taborskiej (Popowska-Taborska & Rzetelska-Feleszko, 2009, s. 224) na temat materiału G. Wenkera.

Verb.: ∅.

Adi./adv.: *χūttni* 366–367 / –. W PW (1958–1983) zasięg adi. ograniczono do słowińskiego; podano również adv. *xūtńie* (sli., Sikorzyno pow. kartuski, Rotembark, Grzybowo, Wdzydze, Popia Góra pow. kościerski, Czarnowo pow. chojnicki¹⁵) (PW, 1958–1983, t. 1, s. 291). Notowane od XVI w. (SPXVI, 1956–2018, t. 3, s. 342)¹⁶. W gwarach, poza Kaszubszczyzną, znane wyłącznie z Orawy i Śląska Cieszyńskiego (wpływ słowacki, może również czeski¹⁷) (SGP, 1979–2018, t. 4, s. 147). Zarówno w zabytkach, jak i – zwłaszcza – w gwarach południowych objawia się również znaczenie ‘przyjemny, smaczny’.

Kom.: Zwracają uwagę rozbieżności pomiędzy źródłami. Po pierwsze, w SW podano jedynie positiwy (adi. i adv. na *-k-* oraz wyłącznie adi. na *-n-*), podczas gdy PW zawiera także zapis słowińskiego comp. adi. na *-ń-* oraz nieprecyzyjnie zlokalizowany zapis comp. adv. na *-ń-*. Po drugie, w PW podano adv. na *-ń-* ze słowińskiego oraz z południa Kaszubszczyzny (wraz z formą comp. o niedoprecyzowanej lokalizacji i niezlokalizowanymi cytatami zawierającymi formę positiwu oraz superlatiwu), podczas gdy form positiwu adv. nie zawiera nie tylko SW, lecz także słownik Sychty (brak tu również form positiwu i comp. adi. na *-n-/-ń-*). Poza tym znaczenia przymiotników poza kaszubszczyzną (tj. m.in. w zabytkach) nie w pełni się pokrywają. Mimo zasygnalizowanych nieściśłości jest to przykład istotny, którego objaśnienie nie wymaga odwołania do kategorii werbalnych. Reprezentuje on jednak oboczność *-k-* ~ *-n-* w positiwie, trudno więc uznać go za model badanego tu stosunku *-∅-* ~ *-n-*.

¹⁵ Stąd pochodził J. Karnowski, do którego twórczości odwołano się w omawianym hasle. Nie jest jasne, czy chodzi także o niezależny zapis z tej miejscowości.

¹⁶ Całe gniazdo wyrazowe bazuje na bohemizmie *chuć*. W różnych okresach i areałach możliwe były także wtórne wpływy czeskie i słowackie (zob. niżej).

¹⁷ Ze Śląska Cieszyńskiego ściśle zlokalizowane przykłady pochodzą z tzw. Trójwsi Beskidzkiej.

přozžä 909 / – ‘spät, późno’ (PW, 1958–1983, t. 2, s. 78).

Comp.: *pozdniěši* 840, *požniěši* 841 / *pozdniě* 840, *požniě* 841. Por. także zapisy comp. adv. *požžě* (Lorentz, 1903, s. 288; Rudnicki, 1913, s. 228; PW, 1958–1983, t. 2, s. 79) i jednokrotnie zapisaną w tekście formę *póz"žěj* (Rudnicki, 1913, s. 158). W ekscerpowanych tekstach słowińskich dwukrotnie zapisano formę comp. adv. na *-ń-* (Lorentz, 1905, s. 31; Rudnicki, 1913, s. 159).

Verb.: *zapřozdnōyc* 909 (PW, 1958–1983, t. 2, s. 78). Poza słowińskim jednokrotnie odnotowane w utworze A. Budziszka (PW, 1958–1983, t. 2, s. 85). Niezależnym tworem jest *spóźnieć*, zapisane dwukrotnie w Lgocie Gawronnej (pow. częstochowski, Kart. SGP, b.d.).

Adi./adv.: *póuzni* 818 (PW, 1958–1983, t. 2, s. 85). Prawdopodobnie w słowińskim nie funkcjonował positivus adv. na *-n-/ń-* (brak w SW, por. opatrzone gwiazdką **póuzňä* w Lorentz, 1903, s. 289). W północnej kaszubszczyźnie adv. na *-n-* było rzadkie – o ile Sychta (S, 1967–1976, t. 4, s. 157; PW, 1958–1983, t. 4, s. 1710) notował je na Półwyspie Helskim, o tyle w AJK (1964–1978, t. 7, ss. 221–222) brak już takich zapisów. Nie jest jasne, czy wszystkie lokalizacje podane w PW (1958–1983, t. 2, s. 85) odnoszą się do positiwu. Formy na *-n-*, o ogólnogwarowym zasięgu (Kart. SGP, b.d.), notowane są od XV w. (SSStp, 1953–2002, t. 7, s. 20). Por. pol. lit. *późny*, *późno*.

Kom.: Starsze typy comparatiwu przysłowka zachowały się bodaj wyłącznie w słowińskim *póz"žěj*, *požžě* (por. scs. *pozděje*, ros. *pozže*); brak analogicznych przykładów dla stpol. positiwu *poździe*. Segment *-n-/ń-*, nieobecny w przysłówku, on posłużył jako formant pochodnego przymiotnika *póz(d)ny*; objawia się on i w przymiotnikowym comparatiwie *poźniejszy* (*pozdniejszy*), por. sli. *póuzni* : *pozdniěši*. W toku rozwoju polszczyzna literacka przebudowała całe gniazdo, uogólniając strukturę z *-n-/ń-*, charakterystyczną dla przymiotnika (adi. *póžny* : comp. *poźniejszy*, adv. *póžno* : comp. *poźniej*)¹⁸. Tymczasem w słowińskim stan pierwotny uległ zmianie tylko w jednym aspekcie: do odziedziczonego adv. *přozžä* dotworzono wariant comp. *pozdniě*, na podstawie comp. adi. *pozdniěši*. Sporadyczne formacje werbalne w gwarach są niewątpliwie wtórne.

¹⁸ Może nawet w oparciu o comparativus – stąd chyba *-ž-* w positiwach (abstrahując od rozwoju stosunków iloczynowych). Najistotniejsze jest tu jednak samo dotworzenie adv. *póžno* (*pozdno*) i comp. *poźniej* (*pozdniěj*), a zwłaszcza wyrugowanie starego adv. *poździe* wraz z pierwotną, niepoświadczoną formą comparatiwu.

3.2. Czasowniki na *-n-/-ń-*

bladń 45 / **blădo** 46 ‘blass, blady’ (PW, 1958–1983, t. 1, ss. 33–34).

Comp.: *bladńięši* 46 / *bladńé* 46 || *blătši* 48. Por. jeszcze sli. comp. adv. *blazé* (Lorentz, 1903, s. 288; Rudnicki, 1913, s. 225).

Verb.: *blădnôyc*, *bladńăyc* 45–46 (PW, 1958–1983, t. 1, s. 34, 36). Typ na *-năc* notowany od poł. XV w. (SStp, 1953–2002, t. 11, s. 271), *-niec* – od 1522 r. (*Żywot Pana Jezu Krysta B. Opeca*, SPXVI, 1956–2018, t. 2, s. 173); znane w gwarach (SGP, 1979–2018, t. 2, ss. 236, 254). Por. pol. lit. *bladnăc*, *blednăc*, *bledniec*.

Adi./adv.: ø. Adi. na *-n-* w gwarach polskich zanotowano jednokrotnie¹⁹ (Karaś, 1959, s. 117; SGP, 1979–2018, t. 2, s. 236) – na Kaszubach, w Goręczynie (pow. kartuski) (PW, 1958–1983, t. 1, s. 34; brak lokalizacji w GP, 1927–1937, s. 751). W tej samej okolicy zapisano derywat *bladńica* ‘niedokrwistość’ (Chmielno pow. kartuski), ‘żółtaczka (?)’ (Wdzydze pow. kościerski) (PW, 1958–1983, t. 1, s. 34). Por. pol. lit. *blednica* ‘chloroza’, a także XVI-wieczne *bladność* / *bledność* (SPXVI, 1956–2018, t. 2, s. 168). Są to wyrazy utworzone w oparciu o strukturę czasownika, z pominięciem pośredniego – potencjalnego – stadium przymiotnikowego. Por. też kasz. sufiks *-ńica* (GP, 1927–1937, s. 703).

Kom.: Prawdopodobny wpływ odziedziczonego verb. Zapewne brak bezpośredniego związku kasz. adi. na *-n-* ze słowińskim comp. (por. znikomy zasięg adi. oraz oddalenie punktów); owo adi. wydaje się wręcz derywatem wstecznym od verb. (a może i comp.), podobnie jak analogiczne wyrazy w innych językach słowiańskich (por. SP, 1974–2001, t. 1, s. 260).

čvjărdń 150–151 / **čvjărdo** 151–152 (PW, 1958–1983, t. 1, s. 120).

Comp.: *čvărđńięši* H. Vi. St. Wslz. 151, *čvjărdńięši* Kl. 152 / *čvărđńé* H. Vi. St. Wslz. 150, *čvjărdńé*²⁰ 152 || *čvărťši* H. Vi. St. Wslz. 151, *čvjărtši* Kl. 152, *čvjertši* 154. W ekscerpowanych tekstach słowińskich zapisano po jednej formie comp. i superlatiwu bez segmentu *-ń-*: *čvjartše*, *năučvjartše* (Rudnicki, 1913, ss. 155, 157). W AJK we wschodniej części pow. puckiego jednokrotnie zanotowano postać comp. adi. na *-ń-* (pkt 16. Sławutowo, AJK, 1964–1978, t. 9, s. 130), a kilkakrotnie – adv. (pkty 6. Wielka Wieś

¹⁹ Wyłączając sli. comparativus, uwzględniony w SGP, zob. SGP, 1979–2018, s.v. *bladny*.

²⁰ Pominięto lokalizację. Zapewne: Kl.

[obecnie Władysławowo], 8. Bór [obecnie część Helu], 9. Gniezdźewo, 16. Sławutowo – AJK, 1964–1978, t. 9, s. 139); za niepewny uznano zapis comp. adv. *twardńie* na południowym zachodzie Kaszubszczyzny, ze wsi Upiłka (pow. bytowski, pkt 136) – podobnych wątpliwości nie wzbudziła jednak u autorów antonimiczna forma *mjątnie* z tego samego punktu (AJK, 1964–1978, t. 9, s. 134).

Verb.: *čvjārđnōyc* 150–152 (PW, 1958–1983, t. 1, s. 120). Oba warianty sufiksalne notowane od 1534 r. (*O ziołach i o mocy ich* S. Falimirza, Kart. SPXVI, b.d., hasła *stwardnieć (się)*, *twardnąć*, *twardnieć*); znane z gwar (Kart. SGP, b.d.). Por. pol. lit. *twardnieć*.

Adi./adv.: ∅.

Kom.: Prawdopodobny wpływ odziedziczonego verb. (mimo braku w materiale słowińskim wariantu na *-ńać*).

gąstí 265 / **gąsto** 266 ‘dicht, gęsty’ (PW, 1958–1983, t. 1, s. 206).

Comp.: *gąstńięši* 266 / *gąstńě* 265 || *gąścięši* 265, *gąstši* 266 / *gąščě* 266. W PW nie dookreślono zasięgu comp. adi. i adv. na *-ń-* (możliwe występowanie także poza słowińskim); postać sufiksu adi. (*-ńeš-*) mogłaby jednak wskazywać na związek z arealem słowińskim. W ekscerpowanych tekstach słowińskich dwukrotnie zapisano formę comp. bez segmentu *-ń-*: adv. *gas'cěi*, neutr. *ga'sčě* (Rudnicki, 1913, ss. 155, 173).

Verb.: *gąstńać* 265–266 (PW, 1958–1983, t. 1, s. 206). Oba warianty sufiksalne notowane od 1534 r. (*O ziołach i o mocy ich* S. Falimirza, Kart. SPXVI, b.d., hasła *zgestnąć (się)*, *zgestnieć (się)*); znane z gwar (SGP, 1977–2018, t. 8, s. 308). Por. pol. lit. *gestnąć*, *gestnieć*.

Adi./adv.: ∅.

Kom.: Prawdopodobny wpływ odziedziczonego verb.

gláuthi 268, 273 / **gląutko** 268, 273 ‘glatt, gładki’ (PW, 1958–1983, t. 1, s. 215).

Comp.: *gladńięši* 267 / *gladńě* 267 || *glătksi* 269 / *glazě* 268, *glatčě* 269.

Verb.: *glādnōyc*, *gladńać* 266–267 (PW, 1958–1983, t. 1, s. 210). Verb. – odnoszące się do stanu powierzchni wody (morza lub jeziora) – znane także z Jastarni (pow. pucki) (PW, 1958–1983, t. 1, s. 210; S, 1967–1976, t. 1, s. 321) oraz Karwi (S, 1967–1976, t. 1, s. 321). Postać na *-nąć* notowana od 1579 r. (SPXVI, 1956–2018, t. 7, ss. 360–361), *-nieć* – od 1621 r. (Knapski); por. dawne pol. lit. *gladnieć*. W innych gwarach nieznanne.

Adi./adv.: ∅.

Kom.: Prawdopodobny wpływ verb. Przykład reprezentuje jednak relację adi.
 -k- : verb. -n-/ń-, trudno więc uznać go za model badanego tu stosunku
 -ø- ~ -n-²¹.

gorńi 291 / **gũorķo** 317 ‘bitter, gorzki’ (PW, 1958–1983, t. 1, s. 249).

Comp.: *gorńnięši* 290 / *gorńńě* 290 || *gorńčięši* 290, *gũorķšĩ* 317 / *gorńčě* 290.

Verb.: *gorńńáuc*, *gũorķnóuc* 290, 316–317 (PW, 1958–1983, t. 1, s. 249). Obie postaci notowane od 1535 r. (SPXVI, 1956–2018, t. 8, s. 40; *zgorzknąc – Gadki z pisma wielkiego filozofa Arystotela A. Glabera*, Kart. SPXVI, b.d.)²²; znane z gwar (SGP, 1979–2018, t. 8, s. 647). Por. pol. lit. *gorzknąc*, *gorzknieć*.

Adi./adv.: ø.

Kom.: Prawdopodobny wpływ odziedziczonego verb.

χudĩ 361 / **χũdo** ‘mager, chudy; schwächlich, schlaff, matt, wątły, wiotki, osłabły’ (PW, 1958–1983, t. 1, ss. 289–290).

Comp.: *χudńięši* 361 / *χudńě* 361 || *χuzięši* 362, *χũtšĩ* Oslz. 366, *χũ-tšĩ* Wslz. 367 / *χuzě* 361. W PW nie dookreślono zasięgu comp. adi. i adv. na -ń-; postać sufiksu adi. (-ńěš-) mogłaby jednak wskazywać na związek z areałem słowińskim. W ekscerpowanych tekstach słowińskich jednokrotnie zapisano formę superlatiwu bez segmentu -ń- : *ńáũχũtšě* (Lorentz, 1905, s. 118).

Verb.: *χũdnóuc*, *χudńáuc* 361, 366 (PW, 1958–1983, t. 1, s. 290). Postać na -nąc notowana od 1436 r. (SStp, 1953–2002, t. 1, s. 260), -nieć – od 1558 r. (SPXVI, 1956–2018, t. 3, s. 335); znane z gwar (SGP, 1979–2018, t. 4, ss. 123–124). Por. pol. lit. *chudnąc*, również daw. *chudnieć*.

Adi./adv.: ø.

Kom.: Prawdopodobny wpływ odziedziczonego verb.

slabĩ 1042 / **slábo** 1042 ‘schwach, słaby’ (PW, 1958–1983, t. 2, s. 278).

Comp.: *slabńięši* 1042 / *slabńě* 1042 || *slápsĩ* 1044. Por. jeszcze *slabjě* (Lorentz, 1903, s. 288; Rudnicki, 1913, s. 229). W PW nie dookreślono zasięgu comp. adi. na -ń-; postać sufiksu adi. (-ńěš-) mogłaby jednak wskazywać na związek z areałem słowińskim.

²¹ Co do stosunku adi. -k- : verb. -n-/ń-, por. w polskim seriię *gładki* : daw. *gładnąc ~ gładnieć*, *rzadki* : *rzednąc ~ rzednieć*, *słodki* : daw. *słodnąc ~ słodnieć* etc.

²² Por. jeszcze derywat o nietypowej budowie z 1534 r.: *przygorzknący* (SPXVI, 1956–2018, t. 33, s. 212).

Verb.: *slābnōyc* 1042. Postać na *-nāć* notowana od 1471 r. (SSStp, 1953–2002, t. 5, s. 653), *-nieć* od 1674 r. (u W. Kochowskiego, por. Grappin, 1947, s. 123); znane z gwar (Kart. SGP, b.d.). Por. pol. lit. *slabnąć*, również daw. *slabnieć*.

Adi./adv.: ∅. Wyjątkowo zanotowano rzeczownik *slabności* w okolicy Stawiszyna (pow. kaliski; Ciszewski, 1916, s. 98).

Kom.: Prawdopodobny wpływ odziedziczonego verb. (mimo braku w materiale sfi. wariantu na *-ńāuc*).

4. Podsumowanie

Powyższa analiza wskazuje, że udział nieprzechodnich czasowników zmiany stanu typu *gąstnec* ~ *gąstnōc* w rozpowszechnieniu segmentu *-ń-* w formancie comparatiwu (np. *gąstniejši*) jest prawdopodobny. Świadczy o tym – w mojej opinii – zarysowany mechanizm innowacji (por. 1) oraz dobre osadzenie wskazanych typów werbalnych w historii narzecza (por. 3.2). Por. *bladī* – *bladńāuc*, *gąstī* – *gąstńāuc*, *glāuthī* – *gladńāuc*, *gōrhi* – *gōrkńāuc*, *χudī* – *χudńāuc*. Dla przymiotników *čvjārdī* i *slabī* w materiale słowińskim nie odnotowano czasowników wskazanego typu, a jedynie *čvjārdnōyc*, *slābnōyc*; jednakże, ze względu na istnienie w słowińskim obu typów dla ponad połowy interesujących nas w tym miejscu przymiotników (por. oboczne *blādnōyc*, *glādnōyc*, *gōrknōyc*, *χādnōyc*), można przypuścić, że od pewnego etapu szczegóły budowy czasownika nie były już tak istotne²³. W każdym z przypadków którąś z postaci czasownika udokumentowano w polszczyźnie co najmniej od XVI w. (postaci na *-nāć* są zasadniczo starsze), obie zaś postaci – najpóźniej do XVII w.; są one też znane w innych gwarach polskich, z wyjątkiem *gladńāuc* ~ *glādnōyc*. Należy zauważyć, że spośród wymienionych przymiotników jedynie *bladī* posiada wariant sufiksalny positiwu – jest to jednak „hapaks gwarowy” (wprawdzie kaszubski, ale nie słowiński).

Istotne są jednak następujące zastrzeżenia. Po pierwsze, wnioskowanie opiera się w głównej mierze na interpretacji materiału z jednego źródła (SW), które nie pod wszystkimi względami uznaje się za w pełni wiarygodne (por. 1); konieczne są zatem dalsze badania z uwzględnieniem obszerniejszego materiału kaszubskiego spoza Słowińszczyzny. Warto odwołać się w tym miejscu do materiału

²³ O ścisłych związkach zachodzących między oboma typami świadczy również wprowadzenie *-ń-* na miejsce *-n-* w temacie formy 1sg. praes. do inf. typu *blādnōyc*, por. *blādńq* zamiast oczekiwanego **blādńq*.

AJK, który ukazuje interesujące formy także ze wschodniej części północnej Kaszubszczyzny oraz z jednego punktu na peryferii południowo-zachodniej²⁴. Po drugie, sugerowanego przez Lorentza udziału obocznych postaci przymiotników i przysłówków (-ø- ~ -n-) w omawianym procesie nie tylko nie da się wykluczyć, lecz także w pewnym zakresie wydaje się on wręcz nieunikniony; chodzi tu zwłaszcza o parę stpol. adv. *poździe* : adi. *póz(d)ny* (por. 3.1).

Na korzyść hipotezy czasownikowej przemawia ostatecznie większa liczba przykładów uznanych – w świetle przyjętych kryteriów – za prawdopodobne (*bladī, gąstī, glāūthī, gōrñī, χtudī*, w dalszej kolejności: *čvjārdī, slabī*), w stosunku do wariantywnych struktur przymiotników i przysłówków (*přozzä, χāthī*, spoza słowińskiego: *xądogī*).

Wykaz skrótów

AJK	– <i>Atlas językowy Kaszubszczyzny</i> (Popowska-Taborska & Stieber, 1964–1978)
GP	– <i>Gramatyka pomorska</i> (Lorentz, 1927–1937)
Kart. SGP	– <i>Kartoteka Słownika gwar polskich</i> (b.d.)
Kart. SPXVI	– <i>Kartoteka Słownika polszczyzny XVI wieku</i> (b.d.)
PW	– <i>Pomoranisches Wörterbuch</i> (Lorentz, 1958–1983)
S	– <i>Słownik gwar kaszubskich na tle kultury ludowej</i> (Sychta, 1967–1976)
SEK	– <i>Słownik etymologiczny kaszubszczyzny</i> (Boryś & Popowska-Taborska, 1994–2010)
SGP	– <i>Słownik gwar polskich</i> (Karaś, Reichan, Okoniowa, & Kucharczyk, 1979–2018)
SP	– <i>Słownik prastłowiński</i> (Sławski, F. 1974–2001)
SPXVI	– <i>Słownik polszczyzny XVI wieku</i> (Mayenowa, 1956–2018)
SW	– <i>Slovinzisches Wörterbuch</i> (Lorentz, 1908–1912)
SStp	– <i>Słownik staropolski</i> (Urbańczyk, 1953–2002)

Bibliografia

Boryś, W., & Popowska-Taborska, H. (1994–2010). *Słownik etymologiczny kaszubszczyzny* [SEK] (T. 1–6). Warszawa: Sławistyczny Ośrodek Wydawniczy.

²⁴ Upiłka (pow. bytowski, pkt 136). Chodzi o formy *miątrñie* (AJK, 1964–1978, t. 9, s. 134) oraz – z nie całkiem jasnymi zastrzeżeniami ze strony redaktorów – *tvardñie* (AJK, 1964–1978, t. 9, s. 139) (zob. wyżej).

- Bronisch, G. (1898). *Kaschubische Dialectstudien: Zweites Heft. Texte in der Sprache der Bělôcë*. Leipzig: Otto Harrassowitz.
- Ciszewski, S. (1916). Przyczynek do słownika gwary wielkopolskiej. *Prace Filologiczne*, 8, 94–100.
- Gil'ferding, A. F. (1862). Ostatki slavian na iuzhnom beregu Baltiiskogo moria. *Ėtnograficheskiĭ sbornik*, 1862(5), 1–191.
- Grappin, H. (1947). Le suffixe nasal dans la morphologie du verbe polonais. *Revue des études slaves*, 23(1–4), 120–129. <https://doi.org/10.3406/slave.1947.1453>
- Karaś, M. (1959). O strukturach słowotwórczych typu *białny, którny* w języku polskim. *Biuletyn Polskiego Towarzystwa Językoznawczego*, 18, 113–135.
- Karaś, M., Reichan, J., Okoniowa, J., & Kucharczyk, R. (Red.). (1979–2018). *Słownik gwar polskich* [SGP] (Vols. 1–10/1). Kraków: IJP PAN.
- Kartoteka *Słownika gwar polskich* [Kart. SGP]. (b.d.). Pobrano z <http://rcin.org.pl/publication/37156>
- Kartoteka *Słownika polszczyzny XVI w.* [Kart SPXVI] (b.d.). Pobrano z <http://www.rcin.org.pl/publication/23662>
- Lorentz, F. (1903). *Slovinzische Grammatik*. Berlin: Akademie Verlag.
- Lorentz, F. (1905). *Slovinzische Texte*. St. Petersburg: Buchdruckerei der Kaiserlichen Akademie der Wissenschaften.
- Lorentz, F. (1908–1912). *Slovinzisches Wörterbuch* [SW] (T. 1–2). St. Petersburg: Buchdruckerei der Kaiserlichen Akademie der Wissenschaften.
- Lorentz, F. (1913). *Teksty pomorskie czyli kaszubsko-słowińskie*. Kraków: Nakładem AU.
- Lorentz, F. (1919). *Kaschubische Grammatik*. Danzig: Gedania E. G.m.b.H.
- Lorentz, F. (1925). *Geschichte der pomoranischen (kaschubischen) Sprache*. Berlin: Walter de Gruyter & Co.
- Lorentz, F. (1927–1937). *Gramatyka pomorska* [GP] (T. 1–8). Poznań: Instytut Zachodniosłowiński.
- Lorentz, F. (1958–1983). *Pomoranisches Wörterbuch* [PW] (T. 1–5). Berlin: Akademie Verlag.
- Mayenowa, M. R. (Red.). (1956–2018). *Słownik polszczyzny XVI wieku* [SPXVI] (T. 1–37). Warszawa: IBL PAN.
- Nitsch, K. (1909). Slovinzisches Wörterbuch Lorentza [rec.]. *Rocznik Slawistyczny*, 2, 43–56.
- Popowska-Taborska, H., & Rzetelska-Feleszko, E. (2009). *Dialekty kaszubskie w świetle XIX-wiecznych materiałów archiwalnych*. Warszawa: SOW.
- Popowska-Taborska, H., & Stieber, Z. (Red.). (1964–1978). *Atlas językowy Kaszubszczyzny i dialektów sąsiednich* [AJK] (T. 1–15). Wrocław, Warszawa, Kraków, Gdańsk: Zakład Narodowy im. Ossolińskich.
- Rudnicki, M. (1913). *Przyczynki do gramatyki i słownika narzecza słowińskiego*. Kraków: Nakładem AU.
- Sławski, F. (Red.). (1974–2001). *Słownik prasłowiński* [SP] (T. 1–8). Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich.

- Sobierajski, Z. (Red.). (1997). *Słownik gwarowy tzw. Słowińców kaszubskich*. Warszawa: SOW.
- Sychta, B. (1967–1976). *Słownik gwar kaszubskich na tle kultury ludowej* [S] (T. 1–7). Wrocław, Warszawa, Kraków: Zakład Narodowy im. Ossolińskich.
- Szeptyński, R. (2017). Vocalic elements and prosody in Slavic comparatives. *Indogermanische Forschungen*, 122(1), 189–205. <https://doi.org/10.1515/if-2017-0008>
- Urbańczyk, S. (Red.). (1953–2002). *Słownik staropolski* [SSp] (T. 1–11). Kraków: IJP PAN.

The Slovincian Comparative as a Parallel for Reconstructed Prehistoric Phenomena

Summary

This article deals with an innovative type of comparatives in Slovincian (Kashubian) (cf., e.g. *gąstńejši* ‘thicker’ ← *gąsti* ‘thick’, as opposed to the inherited forms *gąstši*, *gąscejši*). The *-ń-* extension of the formative originates from intransitive change-of-state verbs of the type *gąstńec* ‘to become thick(er)’ ← *gąsti*. This phenomenon reflects a more general tendency in the development of Slavic and Indo-European languages. The significance of the Slovincian material is that it provides synchronic evidence from the first half of the twentieth century.

Słowiński comparativus jako paralela dla rekonstruowanych zjawisk przedhistorycznych

Streszczenie

Niniejszy artykuł dotyczy pewnego innowacyjnego typu comparatiwów w słowińskim (kaszubskim) (por. np. *gąstńejši* ‘gęstszy’ ← *gąsti* ‘gęsty’ wobec odziedziczonych *gąstši*, *gąscejši*). Rozszerzenie *-ń-* w wykładniku wywodzi się z nieprzechodnich czasowników zmiany stanu typu *gąstńec* ‘gęstnieć’ ← *gąsti*. Zjawisko to odzwierciedla ogólniejszą tendencję w rozwoju języków

słowińskich i indoeuropejskich. Znaczenie materiału słowińskiego polega na możliwości potwierdzenia procesu na poziomie synchronicznym w pierwszej połowie XX wieku.

Keywords: comparative suffix; intransitive change-of-state verb; Kashubian dialects

Słowa kluczowe: sufiks stopnia wyższego; nieprzechodni czasownik zmiany stanu; dialekty kaszubskie

Rafał Szeptyński, Institute of the Polish Language, Polish Academy of Sciences, Cracow

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2292-4151>

Correspondence: rafal.szeptynski@ijp.pan.pl

The preparation of this article was financed within the statutory activity of the Institute of the Polish Language, Polish Academy of Sciences.

Competing interests: The author declares that he has no competing interests.